

Kelemen János

NÁDASDY ÁDÁM laudációja
a Janus Pannonius-műfordítói díj
2017-es átadásakor

Nemrég ünnepelte a világ Dante születésének hétszázötvenedik évfordulóját, s rövidesen, 2021-ben lesz halálának hétszázadik évfordulója. De 2021 az Isteni színjáték születésének is évfordulója, hiszen a költő haláláig dolgozott költeményén.

Nehéz lenne méltóbb megemlékezést elgondolni, mint új fordításban, mai nyelven adni az olvasó kezébe a világirodalom talán legnagyobb költői művét. Nádasdy Ádám Színjáték-fordítása méltó és nemes megemlékezés. Tavalyi megjelenése esemény-számba ment, és azonnali megérdemelt sikert aratott, hiszen a közönség csalhatatlanul megérezte, hogy olyan mű született, mely nyelvünket és kultúránkat hosszú távon is gazdagítani fogja.

A száz évvel ezelőtti Dante-centenárium alkalmából hasonló történt. Akkor Babits Mihály ajándékozta meg olvasóit az Isteni színjáték új fordításával, melyről bebizonyosodott, hogy több is, mint műfordítás, hiszen magyar remekműként vált irodalmunk részévé. Babits letéve a tollat így írt: „Büszke vagyok nyelvemre! Ez az első érzésem, mikor befejezem a nagy munkát”.

Amikor Nádasdy belevágott a maga munkájába, abban a biztos tudatban tehetett tehát, hogy nagy elődje bebizonyította: a magyar nyelv minden költői árnyalat és fogalmi distinkció kifejezésére alkalmas. Ahogy Babits mondta, bármely más nyelven lehetetlen lenne a súly és lebegés misztikus házasságát, a filozofikus tartalom és szárnyaló poézis olyan egységét megteremteni, mint amelyet megkövetel az Isteni színjáték fordítása. Ez a bizonyosság persze együtt járt a kétellyel: fel lehet-e venni a versenyt Babitscsal? Mindenesetre az idő múlása, a nyelv és a befogadói

elvárások változása miatt valakinek vennie kellett ehhez a bátorságot. Az eredmény Nádasdyt igazolta, aki bebizonyította, hogy a rímelésről lemondva nemcsak a gondolati pontosság fokozható, de épp e pontosság révén a költőiség is átültethető.

Nádasdy életművének ismerői persze jól tudják, hogy nem először kelt versenyre a magyar költészet és műfordítás klasszikusaival. Kell-e egyebek közt a Hamlet újrafordítására hivatkoznunk Arany János után? Újrafordításaival, melyek legnagyobb műfordítóink munkáival egyenrangúak, egy további élményben is részesít minket. Míg egy költői mű a maga nyelvén csak egyetlen verzióban létezhet, addig más nyelveken megsokszorozódhat, s anélkül, hogy elveszítené azonosságát, újabb és újabb jelentéseit hozza felszínre. Hallatlan gazdagság forrása ez.

Dante egyik túlvilági vezetője Vergilius, aki nemcsak a poklon és a purgatóriumon kíséri őt végig, hanem irodalmi művek sokaságán át. „Te vagy a mesterem, a mintaképem” – mondja neki Dante. Ne hangozzék költői túlzásnak, ha azt mondom: a műfordító, főleg az olyan jelentős műfordító, mint Nádasdy Ádám, pontosan ebben az értelemben a mi Vergiliusunk.

